

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta - Katedra psychologie
Myslíkova 7, 110 00 Praha 1

Posudek školitele - konzultanta na diplomovou práci

Název práce: Využití virtuální reality v terapeutických technikách práce s vtíravými myšlenkami u pacientů s úzkostnými poruchami

Řešitel: Bc. Diana Isabela Boss

Školitel: Mgr. et Mgr. Iveta Hocko Fajnerová, Ph.D.

Vedoucí výzkumného centra: Virtuální realita v duševním zdraví a neurovědách

Národní ústav duševního zdraví, Topolová 748, 250 67 Klecany

PŘÍNOSNOST: Autorka se ve své práci zaměřila na problematiku vtíravých myšlenek vyskytujících se u úzkostných pacientů a možnosti využití virtuální varianty techniky Strastiplný čas při léčbě těchto příznaků.

CÍLEM předložené práce bylo nejdříve v teoretické části zmapovat problematiku vtíravých myšlenek s důrazem na jejich výskyt u pacientů s generalizovanou úzkostnou poruchou (GAD) a obsedantně-kompulzivní poruchou (OCD) a možné terapeutické přístupy. Hlavním výzkumným cílem pak bylo ověřit na skupině pacientů adekvátnost a přijatelnost technologie virtuální reality při práci s vtíravými myšlenkami a dále srovnat techniku Strastiplného času (běžně využívané při léčbě nechtěných myšlenek) prezentované ve virtuální realitě s její klasickou podobou. Jak autorka uvádí hned v úvodu práce, tato pilotní studie probíhala na půdě Národního ústavu duševního zdraví a byla chválena místní Etickou komisí.

PO FORMÁLNÍ STRÁNCE: DP obsahuje celkem 69 stran textu bez úvodních stran a odkazů na použitou literaturu. Práce dle provedené kontroly není plagiátem. Seznam literatury čítá přes 100 titulů, z toho velkou část tvoří zahraniční tituly. S ohledem na zvolené téma považuji tento počet literárních zdrojů za naprosto přiměřený. Autorka se na zdroje správně odkazuje v teoretickém úvodu práce i v diskusi, chybí však několik odkazů na použití sekundárních zdrojů (DP), ze kterých autorka čerpá některé informace. Seznam referencí má na několika místech chybný formát. Práce je přehledně rozdělena do tří teoretických a čtyř empiricky zaměřených kapitol (včetně diskuze). Práce obsahuje kromě seznamu použité literatury, seznam použitých zkratk a seznam příloh. Samostatná příloha uvádí podobu Informovaného souhlasu schváleného Etickou komisí a doplňující histogram k prezentovaným výsledkům.

V první kapitole **TEORETICKÉ ČÁSTI** se autorka soustřeďuje na důkladnou charakteristiku úzkostných onemocnění s důrazem na GAD a OCD. S ohledem na cíle práce se autorka ve druhé kapitole věnuje již přímo problematice vtíravých myšlenek a možnosti jejich terapeutického ovlivnění, kde pak specificky pojednává zejména o metodě Strastiplného času (SČ). Třetí kapitola je věnovaná problematice využití virtuální reality (VR) v psychoterapii, kde je nejdříve představena zejména nejčastější podoba využití ve formě expoziční terapie ve VR a následně popisuje možnosti využití VR v terapii vtíravých myšlenek. S ohledem na zaměření práce a počet citovaných zdrojů považuji teoretickou část za kvalitně zpracovanou.

V EMPIRICKÉ (PRAKTICKÉ) ČÁSTI autorka nejdříve (Kapitola 4) představuje výzkumné cíle a s tím související výzkumné otázky v rámci, kterých pak podrobně definuje výzkumné i nulové hypotézy. Předpoklady práce jsou vhodně podloženy literaturou.

V 5. kapitole autorka představuje metodiku výzkumu a zahrnuje zejména podrobnou specifikaci jednotlivých metod, posuzovacích škál a VR metody a podobu ve VR prezentovaného „Temného pokoje“ a odlišnosti týkající se dvou použitých VR brýlí. Standardní techniku SČ popisuje autorka již v úvodu práce, nicméně by pro úplnost i zde mohla zaznít zmínka s odkazem na úvodní kapitolu. Dále detailně popisuje design pilotní studie a proces sběru dat s rozdělením pacientů do dvou experimentálních větví začínajících s technikou standardního SČ nebo VR. Přestože se autorka snažila výstižně popsat aplikovaný experimentální postup, práci by prospělo, pokud by zařadila i schématické znázornění průběhu studie a intervaly sběru dotazníkových dat. Na konci autorka uvádí postupy statistického zpracování dat, kde vhodně zvolila neparametrickou statistiku.

V kapitole 6 Výsledky autorka nejdříve charakterizuje výzkumný soubor původně zahrnující 18 osob a výsledný soubor 14 osob vstupující do analýz, jelikož část studii neabsolvovala/nedokončila z popsaných důvodů. Popis demografických charakteristik soubor je dobře specifikován v textu, Tabulka 1 však poněkud nadbytečně uvádí deskriptivní statistiku i u proměnných, které jsou kategorické, například pořadí technik, medikace atd. Tabulka 2 pak přehledně ukazuje popisnou statistiku jednotlivých posuzovacích škál.

V další podkapitole se již autorka podrobně věnuje postupu statistických analýz rozdělených přehledně dle jednotlivých výzkumných otázek a hypotéz. Postupně tak představuje svá zjištění v oblasti přijatelnosti a adekvátnosti techniky VR. Poukazuje na její dobrou akceptovatelnost s ohledem na 1) výskyt převážně mírných příznaků nevolnosti i adekvátnost metody s ohledem na 2) úzkost vyvolanou v rámci jednotlivých expozičních sezení (STAI-6), ukazuje však také 3) chybějící vztah mezi vyprovokovanou úzkostí a mírou imerze (pocitu přítomnosti) ve VR, a dále reportuje 4) kvalitativní výsledky subjektivního hodnocení zkušenosti s VR technikou. Následně již autorka srovnává obě techniky nebo aplikované pořadí technik v oblasti míry působení na: 5) obavy a vtíravé myšlenky (dotazník PSWQ), 6) bezprostřední zvýšení (vyprovokované) úzkosti (STAI-6), 7) příznaky úzkosti sledované pravidelně/týdně v průběhu terapie (BAI), 8) adherenci k léčbě. Statistická srovnání nepoukazují na rozdíly vyvolané pořadím nebo variantou techniky SČ.

Autorka dokladuje své nálezy správně provedenou statistickou analýzou. Nálezy studie srozumitelně popisuje v textové podobě a vhodně doplňuje deskriptivní statistikou v tabulkách (pokud není uvedena v Tabulce 2) a grafickými ukázkami. Grafům by však prospěla úprava, číselné hodnoty jsou mnohdy malé a hůře čitelné.

V DISKUSNÍ ČÁSTI autorka vhodně interpretuje své nálezy s ohledem na poměrně dobrou akceptovatelnost VR metody, upozorňuje však na jisté technické nedostatky. Dále poukazuje na srovnatelnost obou přístupů s ohledem na srovnatelné působení na hodnocené parametry úzkosti a obav, správně však upozorňuje na nedostatečnou velikost hodnoceného souboru a také další nedostatky a limitace této pilotní studie, které mohly případné efekty zastínit. Autorka v závěru navrhuje vhodně vylepšení použitých postupů pro navazující studie.

CELKOVĚ je třeba říci, že autorka i přes drobné nedostatky:

- předložila práci s precizně a systematicky zpracovanou teoretickou částí, která dokládá dobrou orientaci v popisované problematice;
- dokázala jasně formulovat výzkumné cíle a strukturovat je do hypotéz;
- poradila si s empirickým ověřením hypotéz, včetně statistického zpracování dat;
- dokázala dobře pracovat s interpretací výsledků a možného dalšího směřování výzkumu v diskusní části.

Přestože by autorce nepochybně prospěl určitý čas na doladění drobných nedostatků, schopnost autorky pracovat s uvedenými metodami a správně analyzovat a interpretovat své nálezy, to nijak nesnižuje. Je také potřeba zmínit, že malá velikost souboru je dána možnostmi zařazení pacientů v rámci kliniky NUDZ, které studentka nemohla nijak ovlivnit. Odevzdaná práce je dobrým dokladem značné motivace a dobré schopnosti si v omezeném časovém horizontu poradit s komplikacemi náboru a sběru dat u klinické populace, komplikovanými experimentálními postupy, analýzou a interpretací nových metod.

Oceňuji jazykové a formální zpracování předložené práce, která obsahuje minimální počet gramatických chyb. Předloženou práci **HODNOTÍM VÝBORNĚ a DOPORUČUJI K OBHAJOBĚ.**



V Klecanech 04. ledna 2022

Mgr. et Mgr. Iveta Hocko Fajnerová, Ph.D.